

Mən az qala unutmşudum ki, şair Vahid Əzizin... yaşı gəlir biza tərəf. Bu qənaət o cür saymasın oxucu ki, laqəydlüyümdür, yaxud zamanın gərşinin diqtəsidir, əslə! O qənaətdir: Vahidlə gənclik dostu, yaradıcılığının daimi izləyicisi, ən kövrək çağlarının həmsöhbət adamı kimi haqqım çadır. Və bir də mənim nəzərimdə Vahid Əziz ilk tanışlıq ilimin (1969) görünüşündədir, elə dəyişməmişdir. O, heç vaxt mənim üçün dəyişməyəcək, poeziyaya qədər ucada dayanacaq, baxmayaraq yaşca ondan üç - dörd il böyüyəm. Bu sözlərimi məqaləmin fabuləsi hesab edin. Cün, Vahid Əziz şeiri ilahinin payıdır və unutmayaq ki, Vahid Əziz səviyyəsində elə də çox şairimiz yoxdur.

Allahverdi Eminov

Çədaş poeziyamızın şəksiz böyük nümayəndələrindən belkə də ən seçiləni. Mən onun yaradıcılığını 55 ildən artıqdır izləyirəm. Daha doğrusu, ilk variantını öz səsində eşidirdim. O, ilahidəngəlmə şeir yazır, özünü zorlamır və obrazları "keşf" eləyir. Təsədüfi deyil ki, ölməz şairimiz Resul Rza Vahid Əzizə tələbə iken "Drujba narodov" jurnalında "Yaxşı yul" arzulanmış və bir neçə şeirini çap etdirmişdir. O vaxt biz rəhmətlik Zülfü Göyçaylının İrəvanın çöl divarlarına sığınmış çayxanasında görüşdüq, qoltuğuna vurmuş dərgini verəliqd... Və bu illərdə onun elə də çox şeir kitabı çıxmamışdı. Bir neçəsi, o cümlədən ilk "Mə", küleyi görürəm" mecmuəsi avtoqrafı ilə mənədir. Bu yazını qələmə alanda ilk və son şeirlərində paralellik axtarırdım. Bədiliyini, obrazlığını, mətləblərini və sairə istəsi firməyə yaradıcılıq! Tam məsuliyyətimlə deyirdim, haşığı çıxmı ki, son 10-15 illi ədəbi mühitə mənim tendensiyası həkim - fərmandır. Yeni baş qaldıran (əfə ortası nesli) də tendiqilər yalnız öz-lərinə yaxınlarınıq dənizdə yəkir, bərsində yazır, tribunalarla pafosla qiymət verir.

Vahid deqiqə elmlər üzrə bəzə təhsillidir. Deyək ki, yurdunu cənnət təhsilində görüb və səvişmə, müəyyən zaman kəsiyində nəmin məmlekəti bazarə çeviriblərə, şair niyə dəməsin ki:

Dəlali klm, bu pozulmuş bazəmm?

Xalq Şairi Vahid Əziz poeziyası haqqında bir neçə söz

("Tanıdığım şairlər" silsiləsindən)

**Daşı İtib milyon-milyon bazəm!
Eşq üzüyü nişanlanmır bazəm!
Niyə "adsız barməğindər" asılır?
Sözə umma, gözə bilməz asude,
Güməhər də, inənən də, asi də.
"Qizil əlimə" yurdu cənnət olsa də.
Yarasatək ayadıran asılır**

Mövzu hamımızın görüb duyduqu, sadə düşüncə, dilimizdə tez-tez səslənən: "ə, bazar açmadı", "bura sənizin üçün bazar deyil" a, yaxud əksinə: "səzin olunsun" və s. Şair də bu ikiliyi görüb deqiqir. Lakin digər şairlərin bu misraları deyən gündəkd və həlelik yazmadıqları (yaza bilmədikləri) həmmən klassik mexanikanın - hərəkətin dayağ nöqtələri.

Bazəm öljüsü "mizan tərəzidir" - çəki daşdır - mēyərdir. Nişanı reallaşdıran özük heqiqi eşq təmsil edir, sadə barməğa keçirilə bilməz, "qizil ala - rəmzi qiymətli eşqə bolluq, bəraət, ədalət və sənə təmsil məmlekəti cənnət olmalıdır, əvəzində nə alnır? Yarasa kimi ayaqlarından asılır? Keçiyif, kəmiyyət münəsbətlərində eriyib - itir. Şəirin mənə təntənəsi!

Poeziyada poetik fikirle bədi faktın "yerdəyişməsi" bəzilərini düşündüyü kimi, heç də antiteza prosesinə doğurur, əksinə, şairin görüdüq, duyduqu qiymətin (qeyri - adilkieni) özünü edir. Əlbəttə, bu heç də tərənnüm obyektini apoleofəz yarınamada - obyektli, yaxud subyekti ifrat tirləməyə deyil. O şairə mexsus olur ki, onun poetik idrakı intellektlə qovuşur. Bazaq getmirəm və nəzəri modellərə də istiqad etmirəm, bir poetik faktı, detali eyni fiziki müşahidəylə süzgedcən keçirmişəm: Məndə

də bədi əsasosiya doğurur, bir şərtlə, prozaik ovaqt yaradır. Vahid Əzizdə isə obrazlı atmacalar, axtırılmalı deyim terzi poetik qəlbə - şeirin öljüsünə girir və poetik faktı unumlaşdırır. "Suxarto", "Tərsinə qandırmacaq tələyin işi", "Bu dəli", "Baş daşım ucaları yerlər" şeirin predmetinə çevilir.

**Eh, zavallı dın qardaşım,
Bunu sənədən gözələməzdim.
Nə dərindən vardı ki?
Nə Qarabağın vardı, nə də ki,
xarabalarnın.
Dolanaydın ayığına, harın.
Heyif, yaman xoşuna gəlmişdi
papağın.
Eh... Suxarto, Suxarto...**

Zahirən şeirdə mənim duyduğum prozaikəxtəxtə mümkün təkkiddir. Lakin Vahid Əziz belə şeirlərində real mənzərə, fiziki görüm, öljü və sairə axtardığı keçiyifət daxili müşahidədən - introspeksiyaadn gəlir. Bu ovaqla şeirlərin spəsişik davranış qaydaları vardır. Ritm, öljü, vəzn, obraz və ilaxır fərqlərinə deyimdə. Bir sadə mənzərə: təbəltin əyvalar "kortaibi" hərəkətdədir, insan baxır, duyur - yaşayır. Və məhz nə üçün ədiliyyə uyub içərisində "dörd" edib? Bu Aydı, bu da Gəccədi. Baxan da şairdir. Şair fizik deyil ki, qüvvədə olan qanunların kodifikasiyasını təmsil etlən. Amma o:

**Bə gəccə Ay bütlüy gəlib,
Nur zilmətdə qəlib gəlib,
Mənə ulduzlar ələlib,
Ay - göyçlə dəryaz olalı, - dəyir.**

Bayatı deyil, çünki intellektualıq sədəli üstələmişdir. İddilik mənzərə şairlə əsasosiativ əlaqə doğurmuşdur. "Payız fəslində", "Səmə köhnə bir sandıqdır", "Ay Kimiyev - görən olmaz" da - bu fon əyindir.

Vahid Əzizin sən şeirlərində də o qənaətlə gəlirsən, varlığını ritmləri davranış slixiyasını dəyişmədən ritmik təsir gücünü tıtır və rezonans - didaktik adam təsirindən müəllifi uzaqlaşdır: dəyməcə nəfis, mənəca zəngin. Vahid Əziz şeirin poetik gücünü bəndəsi - riyazi məsələlərlə ödəyə bilər, lakin o, paradoksalıqlıqdan imtina etmir. Və işi sosial - mənəvi əzələrlə uzleqir. Sosial harmoniya və daxili istək! Bə səbəbdən o, poetik fikirlərin paralelliyini qəbul eləyir. Qısca qənaət şeirin nəzəriyyəsindən irəli gəlmiş mənim üçün - praktik şəkildə - qələmlərdən çıxan nümunələrlə fikirlərin fərdiləyindən çıxan obrazlar, dəymir-

lər, konseptual yozumlar və sairə mübinənin hissini - intuisiyanın payı olduğunu etiraf eləyir. Bu duyğu - fəhmə kosmik kontaktn məhsuludur və özünə güvənən yaradıcı adam heç vaxt bu Allah payını alacağıni bədiyir. Çünki bədii informasiyalar - gəlib proqnozlar kosmik əlaqənin məhsuludur.

**Çox zaman baş olub həddin aşanlar,
Çərək əit olanda kömək çoxalıb.
Niyə bu ölkədə döz danışanlar
Pencəksiz yaşayıb, tumancaq gəzib?**

Biz şairə, elə onları özərlə də fəxrə, haqqətcən belədir - ilahidəngəlmə - kosmosdan axma fikrin, hissən payını qəbul edən varlıq kimi tanıyıyır. Yoxsa son dəracə həssas adam də şair yazmaq eşqinə (1) düşür. Təassüflü deyil ki, tarixin özünü də mələkəq nəsli qədər informasiya gəncləyi şairləridir, sənətkarlarıdır. Lakin elin - obanın dərindən inəinki əsərlərində, varlıqlında yaşadn onlar haqlarını heç vaxt ala bilməmişdir. Bir ovuc yaxşıqlıq onunun payı deyil. Nəca ki, Vahid Əziz bu gün də "bir ovuc"dan məhrum ömrünü süzür:

**Sözümüz gilsədi yirtiq səbətə,
Axmaqçər özünü ağıllı bilər.
Bu qəder eşqə var bu Məmləkətdə
- Şairlər Saraya piyada gələr...**

Misralar şairin xalqın bir poetik təmsilçisi qismində heqiqətin real məntiqinə əsaslanmaqda, öz mənəvi - buqəsi tələblərində israrlı olur və proza şeirin informasiyasına çevirir. Vahid Əziz mühtin əksikliyini duyur və cəmiyyətdəki əksiklən insan həyatından keçən katarsisini təsvir edir. Bunu ritmik deyimlə yuxu, mümkün faktların unitikasiya oxuculara təqdim edir.

(Aradı var)